

Meditacija in glasba kot metodi vednosti

Gal Rebolj

Uvod

Vednost oblikuje naše življenje. Je bistveni del naše eksistence, saj oblikuje strukturo našega doživljanja. Ima izredno pomembnost za vse ljudi, ne le za filozofe, akademike in intelektualce. Ni samo nekakšen predmet raziskave v obliki notranjega samozadovoljevanja, ki z življenjem, v njegovih vsakdanjih ali najglobljih trenutkih, nima kakršnegakoli bistvenega pomena – temveč je v svoji vseprisotnosti pomembna za vse. Dejstvo, da imajo tisti, ki svojega časa ne namenjajo takšnim raziskavam, takšen odnos do vednosti, se mi zdi zadosten pokazatelj, da se ti ne zavedajo njene prave narave. S tem se torej pojavi problem, da bistvenosti te razprave ni mogoče razkriti, preden ne razkrijemo razprave same. Že samo ta problem lahko nekaj pove o naravi vednosti, ampak preden se lahko konkretno posvetimo tej temi, bo potreben premislek o sami naravi vednosti.

Prvo vprašanje je, kako se v vsakodnevnem in samoumevnem dojetanju razume vednost. Vsakdanji pogled na vednost pravi, da ko posameznik pomisli na neko vsebino v njegovih mislih, ki je do njih prišla preko njegovih čutov, prevzema obliko objektov teh čutil. V najpreprostejšem primeru je vednost predstavljena kot neka smiselna struktura povedi, ali še bolj osnovno, besed. Izkušnja v svetu se strne v pojav, ki se preko sluha oblikuje v določen zvok ali pa se preko vida oblikuje v črke. V obeh primerih se ustvari beseda, ki je jasno razločna, ima obliko z jasnimi mejami in biva sama po sebi, ločeno od

posameznika, neodvisno od njegovega opazovanja (Bergson 1918, 1–2). Ta beseda naj bi bila osnovni gradnik vednosti. Dostikrat se vednost tudi dojema kot poznavanje določene slike, torej nekega jasnega predmeta vida. V tem preprostem razumevanju bi se priznalo tudi kakšne druge primere oblik vednosti, a vsi bi si delili to osnovno lastnost: so jasni znaki, ki prevzemajo obliko objektov čutov, s katerimi se lahko ukvarjajo na ravni misli s pomočjo našega razuma, ter stojijo neodvisno od posameznika. Vednost se torej v vsakodnevnem pomenu lahko enači s pojmom informacije.

Ampak ta informacijski model vednosti dokaj hitro zapade v probleme. Zakaj lahko potem posameznik pride do nekakšnega védenja, ne da bi to spremenilo njegovo vedenje? Če posameznik (po temu modelu vednosti) ve, kako bi moral ravnati, se ne zdi, da to nujno implicira, da se bo ta oseba dejansko tudi ravnala po teh principih. Za primer lahko vzamemo učenca in starega meniha, za katera velja, da oba vesta, da ne smeta krasti. A kljub temu bo ta učenec v določenih situacijah kradel, medtem ko pa menih ne bo. Njuna vednost o tem, zakaj ne smeta krasti, se ne razlikuje po informacijskem modelu vednosti. Oba svoje argumente, zakaj ne smeta krasti, črpata iz istih besedil ter naukov, a kljub temu menih ne bo nikoli kradel zaradi tega, ker za razliko od učenca ve nekaj, česar učenec ne ve, a te vednosti ne moremo pokazati v obliki informacije.

Drugi problem je, zakaj ni mogoče sporočiti svojih misli drugi osebi. Če je vednost zares sestavljena zgolj iz nekakšnih jasnih oblik, ki stojijo samostojno kot neka objektivna enota, za katere velja mnogo načinov, kako jih posredovati o drugi osebi, zakaj kljub temu pride do tako veliko napak v komunikaciji? Ko začnemo podrobno opazovati nestrinjanja, ki se pojavljajo med ljudmi, se hitro razkrije, da mnoga izvirajo iz nekakšne napake v komunikaciji, ne pa iz pristnega nestrinjanja. Večinoma ne pride do kakršnegakoli pomenskega razlikovanja med pojmi, ki se uporabljajo v pogovorih z drugimi ljudmi. Ko pa se v pogovoru rabijo kakšni abstraktnejši ali težje definirani pojmi, se hitreje razkrijejo razlike v razumevanju tega pojma – bodisi zaradi različnih asociacij bodisi zaradi drugačne vzgoje v relaciji s tem pojmom. Zdi se, da lahko misel, kljub temu da se poskusi posredovati na čim bolj jasn način, lahko razume na več načinov, včasih celo do radikalno drugače. Če bi vednost sledila temu informacijskem modelu vednosti, potem ne bi smelo priti do takih neskladij v razumevanju med ljudmi, saj si med sabo delijo iste informacije, a drugačno razumevanje. Ta samoumeven informacijski model vednosti torej zanikam zaradi tega, ker zanikam, da sta si vsebovanje informacije in razumevanja enakovredna, kar pa le ta zagovarja.

To pomeni, da je treba tedaj ustvariti nov model vednosti, ki bo lahko razložil, kaj vednost je na način, ki ne bo vseboval zgoraj omenjenih problemov. Ne nameravam zagovarjati stališča, da informacija nima nikakršne vloge pri tem, ali posameznik vsebuje vednost ali ne. Zdi se mi namreč jasno, da informacija je nekakšna vednost. Sposobnost prepoznati Mona Liso je védenje, ker je za to potrebna informacija. Zagovarjam, da ni vsa vednost takšne narave. Kot sem že omenil, je razumevanje nekaj ločenega od informacije, a tudi informacijo razumem kot nekakšno vednost. Ampak kar je tu pomembno izpostaviti, je da je model vednosti kot izključno informacije, nezadosten model, da bi lahko zaobsegel celotno kategorijo, ki ji pravimo vednost. Moramo mu dodati še eno kategorijo vednosti: vednost kot razumevanje. To sta torej dve različni vrsti vednosti, informacija in razumevanje, za kateri velja, da lahko skupaji zavzameta celotno domeno vednosti.

1 Dve vrsti vednosti

Poglobil se bom v razlike med tema dvema vrstama vednosti ter v njun medsebojni odnos. Informacijsko vednost bom nadalje imenoval konvencionalno vednost, vednost kot razumevanje pa absolutno vednost, saj se mi zdita ta dva termina boljša za to delitev, kakor zgolj informacija in razumevanje. Kot je omenjeno zgoraj, je konvencionalna vednost v posamezniku prisotna v obliki simbolov, torej je empirična, materialna ter omejena, absolutna vednost pa je brezoblična ter abstraktna, leži v srčiki vednosti, in določa naše dožemanje in razmerje z objekti vednosti. Skupaj konvencionalna in absolutna vednost dopolnjujeta manko drugega, da lahko v celoti zapolnita potrebne kriterije za zadosten model vednosti. Čeprav se bom v temu delu članka osredotočil na te razlike med tema vrstama vednosti, je meja in razmerje med njima bolj medla kakor se zdi na prvi pogled, kar bo omenjeno pozneje v članku.

Konvencionalna vednost se neposredno komunicira z drugimi ljudmi, saj je zaradi svojega zunanjega objektivnega stališča jasna in enaka vsem, absolutno vednost pa je nemogoče komunicirati neposredno, saj je komuniciranje zunanji, empirični vir vednosti, ki se ga lahko pridobiva le v jasni obliki preko čutil. Vednost, ki se pojavlja v jasni obliki, pa že spada pod konvencionalno vednost. Zaradi svoje jasnosti se lahko konvencionalna vednost veliko lažje umeva, posledično pa se je misli oprijemajo v zavesti. Vedno, ko je posameznik aktivno v mislih, deluje na tem nivoju konvencionalne vednosti, zato je samoumevna oblika vednosti, ki sem jo prej opisal in kritiziral, ta, ki se posamezniku kaže

kot vednost sama, brez globljega premisleka. Absolutno vednost, ki jo je težje umevati, pa zaradi tega razmerja redkokdaj opazimo. Pravzaprav do neke mere sploh ne bi bilo pravilno, če bi bilo rečeno, da je opazovano ali da je zavedajoče, saj sta dejanji opazovanja in zavedanja nekaj, kar zajema opazovanje nekega jasnega objekta. Zaradi brezobličnosti in abstraktnosti ni dobrega načina, da bi abstraktna vednost bila »dotaknjeno«, saj je v navadi ljudi, da na mentalni ravni operirajo z informacijami, ki so po naravi jasne. Je kakor, da bi lovili zrak z golimi rokami. Tega ne moremo storiti, ker uporabljamo orodje, ki je napačno, a smo ga ljudje vajeni.

A to ne pomeni, da ni orodij, s katerimi bi se dalo lotiti absolutne vednosti. Kot sem omenil že zgoraj, se informacijska vednost najučinkoviteje obravnava z razumom. Razum je mentalni oddelek, ki primerja, obravnava, preureja in sestavlja koncepte – konvencionalna vednost. Če je zmožnost razuma zgolj na ravni znakov, to pomeni, da se ga ne uporablja pri absolutni vednosti. Orodje, ki se ukvarja z absolutno vednostjo, je nekaj veliko bolj subtilnega, je nekaj, kar se zelo pogosto uporablja, a pogosto ni zavedno – podobno kot absolutna vednost. Je neopazen, a bistven element eksistence – to je intuicija. Razum se mora za svoje delovanje opirati na jasnost in koherentnost simbolov, s katerimi se razmišlja in izraža. S tem ustvarja točko pogleda, ustvarja Jaz, ki stoji v relaciji s temi pojmi – s samim objektom raziskave. V tem se razlikuje od intuicije, ki se mora opirati na trdna tla simbolov in zaradi tega v tem razmerju niti ne ustvarja Jaza, niti ne ustvarja relacije Jaza do objekta raziskave. Ker razum postavlja v relacijo z objektom raziskave, je omejen na to, da se lahko v svoji raziskavi loteva zgolj nečesa relativnega. To je drugačno od intuicije, ker intuicija ne ustvarja te relativnosti z Jazom, torej je objekt njene raziskave nekaj globljega kot nekaj relativnega – objekt njene raziskave je absoluten (Bergson 1918, 3–9). Kot objekt raziskave tu seveda mislim posamezen objekt konvencionalne in absolutne vednosti, s katerim lahko pridemo še globlje, do njihovih narav. Informacijska vednost je zaradi svojega omejevanja samo omejeno na to, da je njegova narava relativna, saj omejenost povzroča, da so objekti vednosti vedno v relaciji z drugimi objekti vednosti, in jih ni zmožno povezovati, medtem ko je absolutna vednost po svoji naravi neomejena – zmožna je seči globlje kot konvencionalna vednost.

Zgoraj opisano razlikovanje med informacijsko in absolutno vednostjo je sedaj bistvo razprave tega članka. Če je konvencionalna vednost nekaj relativnega, medtem ko obstaja nekaj samostojnega, to pomeni, da se giblje okoli stvari same. Ne glede na to, koliko se trudimo, ne more iti globlje od gibanja po

robu biti. Absolutna vednost pa je zmožna vstopiti v stvar samo – zmožna se je zliti z bitjo samo. Konvencionalna vednost je torej simbol za stvar samo, za absolutno vednost. Absolutna vednost v epistemološkem momentu torej pride pred konvencionalno vednostjo.

Tu ni naključje, da je bila tista vednost, ki sem ga na začetku izpostavil kot samoumevno obliko vednosti, sedaj izpostavljena kot podrejena neki drugi vednosti. To nam razkrije pomembnost absolutne vednosti in pomembno lastnost njene narave v relaciji s konvencionalno vednostjo. Konvencionalna vednost je tista, ki prekriva, kot lupina, ki je ovita okoli nekega nevidnega jedra. Konvencionalna vednost je simbol za pravo stvar, za absolutno vednost – je svetlobna imitacija prave stvari, ki se skriva v temi. Moj namen ni bralcu namigniti, da je konvencionalna vednost nepomembna za naše življenje. Konvencionalno vednost je še vedno pomembno kultivirati, saj je to še vedno vednost, ki jo uporabljamo v svetu, ko delujemo v njem – zanemarjati konvencionalno vednost pomeni zanemarjati del nas. Moj namen je izpostaviti naravo in pomembnost absolutne vednosti kot neke globlje vednosti, ki ga običajno zanemarjamo.

2 Narava absolutne vednosti

Absolutna vednost je globlja, a neopazna vednost. Ko posameznik nekaj konceptualizira ali si predstavlja, ko razmišlja ali ko uporablja razum, torej vedno, ko uporablja konvencionalno vednost, se globoko, nezavedno opira na absolutno vednost. Vedno, ko je prisotna konvencionalna vednost, je prisotna tudi absolutna vednost.

A tu ni vredno izpostaviti le tega, da je absolutna vednost vedno prisotna, ko je prisotna konvencionalna vednost, temveč je še bolj pomembno to, da je absolutna vednost temelj, na katerega se opira konvencionalna vednost. Ko se posameznik zaveda nekega konvencionalne vednosti, ta vedno deluje na osnovi interpretacije njega samega – na absolutni vednosti. Za lažjo ponazoritev bom podal primer, ki se ukvarja z matematičnim konceptom neskončnosti. Izbral sem ga zaradi logične in razumske narave matematike ter neomejene in nepredstavljljive narave neskončnosti. Zaradi narave absolutnega to vseeno pomeni, da kakršenkoli poskus njene osvetlitve ne bo pretirano jasen. Primer je sledeč: če se v prostoru nahajata dve matematični točki in vprašamo, koliko matematičnih točk se nahaja med njima na premici, ki gre skozi njiju, je odgovor, da jih je neskončno. A s tem, ko se ozavesti in ubesedi ta odgovor, se s tem

oddalji od stvarnega dojetanja narave neskončnosti. Bolj kot si posameznik poskuša to neskončnost predstavljati, recimo z mentalno uprizoritvijo teh neskončnih točk, bolj se oddalji od naše stvarne vednosti, saj si neskončno točk ni mogoče predstavljati z jasno sliko. Ampak če je posameznik dovolj pozoren in zares dobro opazuje dogajanje svojega uma, lahko zaloti delo svojega absolutne vednosti – opazimo lahko tisti moment, ki pride pred zavedanjem vednosti, v katerem se preprosto zaveda te narave neskončnosti, a to zavedanje nima nikakršne koherentne substance: je ujeto v abstrakciji. Tedaj lahko prepozna, da je konvencionalna vednost neskončnosti nekaj, kar smo ustvarili v njej sami in je bila oblikovana iz absolutne vednosti. Ko se vednost razdeli na konvencionalno in absolutno, si je ne moremo predstavljati tako, kakor, da je vednost s katerim posameznik v določenem trenutku operira, bodisi konvencionalno, bodisi absolutno. Ko utemeljimo to delitev, se hkrati poudari njuna oddaljenost. A zunaj posplošitve, ki pride iz teoretične razprave, sta konvencionalna in absolutna vednost tesneje povezana. Dokler ima posameznik čute in misli, bo v zavedanju imel konvencionalno vednost. Ko ima konvencionalno vednost, pa ima tudi interpretacijo, ki pride neposredno iz duha. Absolutna vednost spremlja konvencionalno tako, kot periferni vid vedno spremlja fokusirani pogled. Ko so oči odprte, je fokusiran pogled vedno v središču pozornosti, tako kot je konvencionalna vednost vedno v središču pozornosti, ko je buden duh. Periferni vid se razkrije posamezniku, če je nanj zares pozoren, a če bi ga poskusil dati v jasno središče pozornosti, mu ne bo uspelo, ker je po naravi vedno na obrobju. Na enak način je absolutna vednost vedno na obrobju pozornosti duha.

V primeru sem pokazal idejo, da v duhu pride do preobrazbe absolutne vednosti v konvencionalno. Ampak ta preobrazba ni tako nedolžna. Da se ustvari konvencionalna vednost, moramo absolutno vednost deformirati, razrezati in razbiti. Absolutna vednost je po svoji naravi brez omejitve ali oblike, konvencionalna vednost pa je omejena, ima svojo obliko. Edini način, kako se lahko ta prevod sploh zgodi, je, da se absolutna vednost preobrazi s procesom, ki ga bom poimenoval razdeljevanje. Če bi obstajala gromozanska steklena plošča, je ne bi mogli videti zaradi njene prosojnosti.

Če pa bi se razbila na koščke, bi te koščke lahko videli, pa čeprav samo zaradi odseva svetlobe, ki se odbija od njihovih zlomljenih robov, medtem ko stekla samega še vedno ne bi videli. Enako je pri procesu razdeljevanja. Absolutna vednost se razdeli na nove oblike, ki so potem obložene s simboli, ki so lažje opaženi. Zaradi tega je konceptualizacija neskončnosti iz prej navedenega primera, do katere se pride s konvencionalno vednostjo, bila manj vredna naše

pozornosti kot tista, do katerega se pride preko absolutne vednosti. V obeh primerih je bila vednost o neskončnosti ustvarjena iz iste snovi, iz absolutne vednosti, a ena je bila prilagojena simbolom, ki so jo nosili, in je bila zaradi tega razbita, medtem ko je druga ostala celostna.

Tu bi kritiki morda oznanili, da primer z neskončnostjo deluje zgolj zato, ker je neskončnost zaradi svoje dobesedno neomejene narave zelo prikladen primer za teorijo, ki pravi, da je absolutna vednost po svoji naravi brezmejna. Morda bi pravili, da ob kakšnem drugem primeru, ki se ne bi tako priročno skladal z mojo teorijo, ne bi opazil enakega učinka. Strinjal bi se, da je primer z neskončnostjo bolj prikladen kot večina drugih, a ravno to je razlog, da sem ga izbral – zaradi njegove jasnosti. V resnici bi enak rezultat opazil pri katerikoli primeru, razlika bi bila zgolj v tem, kako težko bi bilo opaziti obstoj absolutne vednosti. Ne zanikam, da dostikrat njenega obstoja ne bi opazil, a to ne bi bilo zaradi tega, ker je ni, ampak ker – kakor sem to v članku že večkrat izpostavil – absolutna vednost zelo težko opazimo. Zato se mi je ta primer zdel boljši za ponazoritev moje teorije bralcu. S podrobnim opazovanjem bi opazil, da so stvari vedno bolj kompleksne in večje, kot si mislimo. Nič novega ne bom rekel, če rečem, da ljudje preveč radi stvari zreducirajo na koncepte, da preveč radi posplošujejo stvari tako, da jih dajejo v predale, popolnoma ločene med sabo. A ravno to je tisto, kar se dogaja, ko se dopusti, da se naša absolutna vednost preobrazi zaradi razdeljevanja, da lahko operira s konvencionalno vednostjo.

Absolutna vednost je tako utemeljena kot mentalna materija, ki sestavlja vednost in kognicijo kot bistvo razmišljanja. Zaradi tega lahko bolj podrobno pogledamo, kako pomembna je narava absolutne vednosti, ko poskušamo priti do nove ugotovitve ali do nekega duhovnega napredka. Ko opazimo absolutno vednost, preden se razdeli, povežemo vidike sveta in življenja, s tem pa postane celotna percepcija sveta in s tem tudi svet sam bolj celostna. Doživljanje sveta na ravni absolutne vednosti določa, kako posameznik živi življenje ter kakšno je njegovo mentalno stanje, kljub temu da se te absolutne vednosti nujno sploh nujno ne zaveda.

Absolutna vednost je kot nekakšno implicitno prepričanje, po katerem posameznik deluje in razmišlja. Če ga na primer muči misel, da ne obstaja ena lepa objektivna resnica, do katere ima neposreden dostop, čeprav je celo življenje živel s tem prepričanjem, je razlog, zakaj ga le to muči ta, da ima neopazno implicitno prepričanje, ki mu pravi, da to objektivno resnico potrebuje. Skozi življenje se mu lahko zgodi in se mu zelo verjetno še bo zgodilo, če se mu še

ni, da bo izvedel nekaj, kar mu bo poslabšalo življenje in bo poslabšalo njegovo mentalno stanje. Ampak če je zmožen opaziti to implicitno prepričanje, naredi prvi korak, ki je potreben za spremembo modusa razmišljanja. Če v zgornjem primeru lahko opazi to implicitno prepričanje in ga spremeni tako, da ne potrebuje več te objektivne resnice, potem ga problem o obstoju objektivne resnice ne moti več. Jasni argumenti, ki jih ustvari zgolj s konvencionalno vednostjo, ga ne morejo izpeljati iz mrtvega kota, dokler ne pride do nekakšne spremembe v absolutni vednosti. Stvari, ki jih išče z razumom in s katerimi se ukvarja, principi, po katerih deluje, so vsi izpeljani iz konvencionalne vednosti. Življenje je zgodba učenja, mnogi izhajajo iz nekega stanja absolutne vednosti, kjer bi čista razumska raziskava pripeljala do pokvarjenih sklepov. Ko pride do spremembe v absolutni vednosti, pride do fundamentalnega premika zornega kota, po katerem deluje konvencionalna vednost. Zaradi tega smo vsi dolžni, da preiskujemo svojo absolutno vednost.

Ko pride do zavedanja našega implicitnega prepričanja, ne smemo pozabiti, da ga pri tem spet omejimo. Tu lahko hitro pride do zmotnega prepričanja, da se bo prepričanje spremenilo zgolj zato, ker opazimo implicitno prepričanje in se ga lažje zavedamo v obliki konvencionalne vednosti. Ko prihaja do pretvorbe iz absolutne v konvencionalno vednost, se ta proces že določi z načinom razdeljevanja. Steklene plošče ni težko razbiti, tako kot ni težko posplošiti doživljanja. Storitno obratno, pa ni tako preprosto. Za tvorbo konvencionalne vednosti in deljenja absolutne vednosti obstaja razdeljevanje, za obratni proces pa ni ekvivalentnega procesa. Absolutna vednost se lahko omeji na nekaj manj, saj je vse, na kar jo omeji, bilo prisotno že v celostnem razumevanju. Obratno pa ne moremo preprosto ustvariti nekega večjega razumevanja iz manjšega kosa ali iz ničesar. To odpre vprašanje, kako je potem sploh mogoče priti do dojetja absolutne vednosti. Ko pridobivamo novo vednost, se to zgodi preko konvencionalne vednosti. Kakršnakoli empirična informacija, sklepi razumevanja, tudi branje in poslušanje argumentov drugih ljudi, vse to pride do posameznika v obliki konvencionalne vednosti. Če pa je celotna vednost, ki se jo pridobiva na običajen empiričen način, konvencionalna vednost in če se preko nje – in omejene absolutne vednosti, ki se jo drži – ne da neposredno priti do absolutnega vednosti, kako lahko pridemo do nje in kje se nahaja? Vsak zunanji vir bo zaradi svoje empirične narave nujno do nas prispel v obliki konvencionalne vednosti, kar pomeni, da je lahko absolutna vednost locirana zgolj v nas samih. To pomeni, da je kakršenkoli nauk in nasvet, ki pride od druge osebe ali ki ga prebere posameznik sam, po svoji naravi nesposoben neposredno spremeniti našega razumevanja. Enako velja za nauke, ki jih poskuša

posameznik posredovati drugim ljudem. Edin način, kako lahko kdorkoli pride do razumevanja, je, da do njega pride sam. Drugi ljudje lahko posamezniku zgolj pomagajo, kakor Sokrat, ki je sužnja učil matematiko (Platon 2009, 80d–86c), do dejanskega razumevanja pa lahko pridemo zgolj sami.

3 Meditacija

Sedaj sem izpostavil naravo in pomembnost absolutne vednosti kot vrste vednosti ter nas same kot edine, ki lahko pridejo do dejanske vednosti. Ampak to dejanje je, kakor sem izpostavil že prej, lahko kar težko. Vsaka jasna metoda raziskave, ki je znana, se nahaja na ravni konvencionalne vednosti. Preveč smo

navajeni biti na tej ravni jasne raziskave, zato je težko zaiti v bolj abstraktne vode. A na srečo nam ne preostane zgolj upanje, da se nam bo posrečilo, in da bo slučajno prišlo do spremembe v naši absolutni vednosti, temveč za to obstajajo primerne metode. Kot glavno izmed teh metod bom tu izpostavil meditacijo. Ko govorim o metodi vednosti s tem mislim relativno zanesljiv način, s katerim lahko pridobivamo vednost – v tem kontekstu bolj specifično govorim o pridobivanju absolutne vednosti, saj nam ga za konvencionalno vednost ne primanjkuje (to so običajni načini, večinoma empirični, kako pridobivamo vednost).

Meditacija je danes najbolj znana po čuječnosti in to je tudi njen glavni vidik, ki ga bom tu izpostavil v kontekstu pridobivanja absolutne vednosti. Čuječnost pojmem kot popolno pozornost na nek predmet ali pojav. Natančni načini te prakse so odvisni od posameznih metod in tradicij, iz katerih izhajajo, to je iz praks *yoge*, molitvenih praks krščanskih menihov in podobno. Te različne prakse se pojavijo v različnih oblikah, a tu bom izpostavil najbolj znano, ki je opazovanje določenih pojavov. Bistvo teh praks je pozornost sama in to je tudi vidik, ki ga bom izpostavil (Germer 2013, 5–10). Ko zares opazujemo nek pojav, ga opazujemo kot zgolj to, kar je, in to je oblika konvencionalne vednosti.

Razlog, zakaj je povezanost konvencionalne vednosti z absolutno tako pomembna in kritična za našo razpravo, je, ker sta med sabo v našem življenju neopazno povezana, kar je razumljivo, saj je njuna simbioza tista, ki omogoča, da posameznik funkcionira kot bitje, ki operira s svojo vednostjo. Da lahko ta simbioza deluje, pa morata biti vedno med sabo povezana. Zaradi tega je cilj meditacije in čuječnosti to, da zgolj opazujemo. Um vedno deluje kot interpretator – to pomeni, da vzame konvencionalno vednost, ki mu je dana, in

nanjo naveže primerno absolutno vednost, ki mu je že dostopna. Dokler um deluje na ravni interpretatorja, ostaneta konvencionalna in absolutna vednost povezana in zaradi tega težje pride do spremembe v absolutni vednosti, saj bo konvencionalna vednost prekrilo obstoj absolutnega. Dokler pa je absolutna vednost prikrito, ni mogoče opaziti njene pomanjkljivosti in je lahko v zamegljenosti pogleda pogosto izpuščena.

Pri meditaciji, kjer je cilj zgolj opazovanje, pa se um omeji na vlogo opazovalca. Tako lahko hitreje opazimo konvencionalno vednost kot zgolj to, kar je: konvencija. Povezanost med konvencionalno in absolutno vednostjo pri opazovanju izgine, saj um brez interpretacije nima razloga, da bi ju povezoval. Ko se omejimo zgolj na konvencionalno vednost, pa to pomeni, da preostane absolutna vednost sama in končno lahko pridemo do njega samega. Tudi ko začnemo z opazovanjem pojavov samih, je tu vseeno cilj, da opazimo naše notranje stanje. S prakso opazovanja pa ne samo, da opazimo to delitev, temveč tudi navadimo um sam na opazovanje in na prepoznanje te delitve v občem življenju. Ko se tako pojavi izpostavijo kot zgolj to, kar so, se razkrije, da je njihova narava iluzorna – tisto, kar je dano videzu, je navidezno.

Je zgolj konvencija, ki si jo je izmislil duh.

Tako lahko pomaknemo življenje stran od čutnih pojavov in proti pravim stvarim, ki se nahajajo v absolutni vednosti. Cilj meditacije torej ni samo nekakšno enkratno razodetje samo po sebi, temveč je sprememba dojemanja sveta in obenem posameznika samega. Čuječnost (oziroma duševna pozornost) je torej vrлина spoznavnega aparata, ki omogoča boljše operiranje na epistemološki ravni absolutne vednosti in spremembo življenja na bolje. Z absolutno vednostjo se epistemološka dolžnost poveže in izenači z etično dolžnostjo. Meditacija pri tem služi kot metoda za neposredno pridobivanje absolutne vednosti kot metoda učenja ali treninga duha, da se nauči bolje oblikovati in prepoznavati našo absolutno vednost (Germer 2013, 15–33).

4 Glasba

Izpostaviti meditacijo kot metodo za pridobivanje absolutne vednosti ni nekaj, kar bi bilo na prvi pogled pretirano nenavadno. Meditacija je konec koncev praksa, ki jo večina ljudi počne eksplicitno z namenom, da si izboljša življenje. Manj očitna je uporaba glasbe. Glasba je navsezadnje nekaj, kar nas spremlja vsak dan, ljudje jo bodisi poslušajo, bodisi se z njo ukvarjajo zaradi nekih

osebnih želja in estetske zadovoljitve, ne pa nujno zaradi želje po izpolnitvi epistemološke zadovoljivosti. Morda se zdi čudno, da sem se od vseh stvari odločil poleg meditacije izpostaviti glasbo kot metodo za pridobivanje absolutne vednosti. Zakaj ne nekaj, kar želi eksplicitno odgovarjati na vprašanja, kot sta na primer filozofija in religija? Zakaj ne katerokoli drugo obliko umetnosti?

V tem primeru se ne bi popolnoma motili, saj vendarle ne velja, da je glasba poleg meditacije edina metoda pridobivanja absolutne vednosti. Navsezadnje sem pri meditaciji izpostavil, da se lahko pride do absolutne vednosti tudi izven meditacije same. Zato ne bi smelo biti čudno, da se lahko pride do absolutne vednosti tudi preko drugih virov.

Vendarle pa obstaja razlog, zakaj posebej izpostavljam glasbo. Glasba se po nečem razlikuje od vseh ostalih možnih virov absolutne vednosti in to je po naravi oblike njene konvencionalne vednosti. Ko sem utemeljeval razlikovanje med absolutno in konvencionalno vednostjo, sem kot eno izmed glavnih lastnosti konvencionalne vednosti navedel jasnost. Narava predmeta konvencionalne vednosti glasbe pa si lasti posebno mesto, saj je po naravi nejasna. Kljub temu da je še vedno konvencionalna vednost, kar pomeni, da jo zaznavamo na ravni naših čutov v nekakšni obliki, je ta oblika zelo abstraktna. Tako kot absolutna vednost, ki se je ne da obravnavati zgolj z razumom, tudi glasba na ravni konvencionalne vednosti ne poda nobene vsebine, ki bi jo lahko obravnavali z razumom.

To vsebino tehnično lahko pridobimo z glasbeno izobrazbo ali če ima specifična pesem poudarek na besedilu, ki ga razumemo, vendar je to vseeno drugače. V primeru, kjer ima glasba poudarek na besedilu, se še vedno ne moremo izogniti temu, da se v glasbi dogaja nekaj več, kakor samo besedilo, in duh ne more ignorirati, da se tukaj ne dogaja nekaj več kot zgolj besedilo in njegova vsebina. Če koga to besedilo pri argumentaciji vseeno preveč zmoti, se lahko omejimo zgolj na glasbo brez besedila. V primeru posameznika, ki ima glasbeno izobrazbo, je to vednost, za katero bi vseeno lahko rekli, da izpolnjuje vlogo interpretacije, ni pa enaka običajni konvencionalni vednosti. Pri literaturi, kjer se njeno bistvo nahaja v razumevanju besedila, tega ne moremo narediti brez razumevanja jezika, v katerem je besedilo napisano. Če te vednosti nimamo, literatura izgubi svoje bistvo. Pri glasbi pa ne potrebujemo specifične glasbene vednosti, da smo v stiku z njenim bistvom.

Tako kot vse na ravni konvencionalne vednosti, tudi glasbo zaznavamo s čutili. Ampak glasbe ne spremlja nobena jasna interpretacija, ki bi spremljala ostalo

konvencionalno vednost. Običajna vloga interpretatorja je pri poslušanju glasbe oslABLJena. Pri glasbi nimamo prostora za kakršnokoli jasno interpretacijo, kar prisili um, da zgolj opazuje. Prva stvar, ki jo pri glasbi zaznamo, je zvok, ki je predmet njene konvencionalne vednosti. Ampak absolutna vednost, ki je z njim povezana, ni tako omejena kot pri ostalih stvareh. Tudi v glasbi se lahko nadaljuje ta nauk, ki sem go do sedaj izpostavljaj. Bistvo glasbe se ne nahaja v zvoku samem. To je ponazoril skladatelj John Cage v svoji pesmi 4'33", ki je v celoti zgolj tišina. Kljub temu mora poslušalec tej »glasbi« prisluhniti, saj se na ravni zvoka veliko dogaja. S tišino je izpostavljeno, da pri glasbi ni pomembno samo to, kar slišijo naša ušesa, temveč tudi to, kar sliši naš duh – ne to, kar se dojema na ravni konvencionalne vednosti, temveč na ravni absolutne vednosti (Shang-Wen 2016, 217–220).

Zares poslušati glasbo pomeni imeti glasbo popolnoma v svoji pozornosti. Zares poslušati glasbo pomeni omejiti se zgolj na opazovalca. Zares poslušati glasbo je po svoji strukturi oblika meditacije. V tem se glasba razlikuje od ostalih oblik umetnosti. Tu ne gre zgolj za poslušanje, temveč tudi za izvajanje glasbe. Pri izvajanju glasbe je še bolj poudarjen akt izražanja svojega duha. Šele s tem, ko posameznik zares posluša svojega duha, lahko ustvarja glasbo. Takšna prava uprizoritev svojega duha pa je vrsta askeze, ki ne more biti nič drugega kot metoda za absolutno vednost (Haas 2018, 563–569).

Zaključek

Obstaja več načinov, kako priti do absolutne vednosti. Poleg meditacije in glasbe so izjemni viri za to tudi filozofija, religija, mitologija, literatura, pesništvo, likovna umetno in drugi. Zakaj sem izpostavil prav meditacijo in glasbo, ne pa drugih načinov, sem v članku že razložil, hkrati pa je razlog za to samo bistvo tega članka. Ker je raven konvencionalne vednosti tista, na kateri posameznik običajno biva, to onemogoča, da bi se njegova absolutna vednost spremenila. Cilj članka je bil izpostaviti delitev vednosti in načine, kako priti do absolutne vednosti, ki naj bi bila cilj pri iskanju vednosti nasploh. Pri branju filozofije lahko včasih pride do soočenja z momentom, ko ne moremo čisto razumeti, kaj je avtor želel povedati. Takrat vztrajamo pri branju in interpretiranju zaradi želje, da bi ugotovili, kaj je avtor poskušal povedati. Zato podrobno beremo in kontempliramo, dokler ne pridemo do trenutka eureka, ko se nam nenadoma stvari pokažejo iz popolnoma drugega zornega kota. To se zgodi zato, ker na ravni razuma pride do ugotovitve, da stvar nima smisla. Ko se tako močno

gleda z razumom, del duha sliši, da kljub temu v tej praznini, ki se nahaja onkraj razuma, nekaj je. To tišino poslušamo, dokler v temi nenadoma nečesa ne slišimo in se usmerimo tja. Tako kot pri glasbi, ki je v sodobnem življenju prevzela vlogo nekega stranskega pojava in obstaja zato, da se jo posluša v ozadju nekega drugega opravila, se je treba naučiti premakniti pozornost na tisto, kar je v ozadju. Tako pride do razodetja v absolutni vednosti – ravno zato se moramo nehati zanašati zgolj na močni pogled razuma in se naučiti uporabljati glasbeni posluš.

Literatura

- Benson, Bruce Ellis. 2008. *Pious Nietzsche*. Bloomington in Indianapolis: Indiana University Press.
- Bergson, Henri. 1918. *An Introduction to Metaphysics*. Prevod T. E. Hulme. New York in London: G. P Putnam's Sons.
- Germer, Christopher K. 2013. »Mindfulness What Is It? What Does It Matter?«. V: *Mindfulness and Psychotherapy*, ur. Christopher K. Germer, Ronald D. Siegel in Paul R. Fulton, 3–35. New York: The Guilford Press.
- Haas, Aaron. 2018. »Creativity through Silence: Exploring Use of Meditation in Musical Performance«. *Journal of Singing* 74 (2018): 563–70.
- Nietzsche, Friedrich. 1995. *Rojstvo tragedije iz duha glasbe*. Prevod Janko Moder. Ljubljana: Karantanija.
- Petek, Nina. 2021. *Bhagavadgita: onstran vezi, tostran svobode*. Maribor: Pivec.
- Platon. 2009. »Menon«. V *Platonova zbrana dela*. Ljubljana: KUD Logos.
- Shang-Wen, Wang. 2016. »Listening to Silence: John Cage and the Zen Buddhist Spirit«. V: *Spiritual Foundations and Chinese Culture: A Philosophical Approach*, ur. Anthony J. Carrol in Katia Lenehan, 215–24. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy.
- Škodlar, Borut; Ciglencečki, Jan. 2021. *Meandri duše*. Ljubljana: KUD Logos.

Povzetek

Meditacija in glasba kot metodi vednosti

Ljudje se zavedamo konvencionalnih metod doseganja in širjenja vednosti, kot so pogovori, besedila ter podobne pričevalne oblike. Te so prepoznane kot zadostne metode prenašanja in razumevanja vednosti, a s tem se v občem zavedanju tudi pogosto predpostavlja obliko le-tega samega, ki je informacijska in sestavljena le iz opisnih elementov. Jasnost te vednosti nam zakriva obstoj

in pomembnost drugačne vednosti, ki je po naravi abstraktna in se dotika veliko globlje ravni razumevanja. V tem članku bom izpostavil ti dve različni obliki vednosti, in poudaril naravo in pomembnost te abstraktnejše vednosti. Potem bom izpostavil dve najizrazitejši metodi za samo pridobivanje ter navajanje posameznika na uporabo te vednosti: meditacijo in glasbo. To nista edina načina, kako ga lahko dosežemo, a si zaradi edinstvenega pomanjkanja opisnih elementov delita posebno zmožnost doseganja le-tega. Cilj tega članka je promoviranje abstraktne vednosti, ki je zatirana in pozabljena v današnji dobi prevlade razuma.

Ključne besede: znanje, razumevanje, abstrakcija, meditacija, glasba

Summary

Meditation and Music as Methods of Knowledge

We are aware of conventional methods of acquiring and spreading knowledge, such as conversations, texts, and similar testimonial methods. These are recognized as sufficient methods of transferring and understanding knowledge, however because of this, we often presuppose the sole existence of only this knowledge, which is informational and composed of descriptive elements. The clarity of this knowledge obfuscates the existence and importance of a different type of knowledge, which is abstract in nature, and it touches upon a much deeper level of understanding. In this article, I will expose these different types of knowledge and emphasize the nature and importance of this abstract knowledge. After that, I will emphasize the two most influential methods for acquiring and teaching an individual to use said knowledge: meditation and music. These are not the only methods, by which we can acquire it, however, due to the unique nature regarding their lack of descriptive elements they share a unique capability of accomplishing exactly that. The goal of this article is to promote this abstract type of knowledge, which is oppressed and forgotten in today's age of dominant reason.

Keywords: knowledge, understanding, abstraction, meditation, music